

Remissyttrande En gemensam utbildning inom statsförvaltningen (SOU 2020:40)

Örebro universitet har beretts möjlighet att inkomma med yttrande på Tillitsdelegationens betänkande *En gemensam utbildning inom statsförvaltningen (SOU 2020:40)*

I remissvaret sammanfattas universitetets synpunkter och ståndpunkter. Universitetet har tagit del av betänkandet med stort intresse. Detta inte minst då universitetets grundsyn för ledning och styrning slår fast att "Ledning och styrning vid Örebro universitet utgår från en grundsyn som kännetecknas av tillit, helhet, kvalitet, samarbete och enkelhet" samt att "Ledning och styrning vid Örebro universitet utgår från förtroende för att var och en som arbetar vid universitetet vill och kan verka för universitetets bästa."

Kommentarer kring utredningens innehåll och förslag

Betänkandets målsättning att stärka statstjänstemannarollen och de statsanställdas kunskap kring regelverk och rättsprinciper är lovvärd. Som beskrivs i betänkandet har de senaste fem decenniernas utveckling i många avseenden lett till att statstjänstemannens roll och ethos har försvagats.

För att framstå som en "modern arbetsgivare" har staten tyvärr under lång tid försummat att betona att en statlig anställning i många avseenden skiljer sig från andra anställningar. I likhet med andra organisationer har statliga myndigheter mål på kort och lång sikt som ska uppfyllas efter bästa förmåga. För myndigheter är målen oftast resultatet av olika politiska överväganden. Därutöver har staten andra typer av målsättningar som ligger fast över tid. Detta gäller oavsett vilken regering som sitter vid makten eller hur den aktuella riksdagsmajoriteten kan se ut.

De principer som tillämpas idag beror av tidigare politiska beslut om myndighetsutövningens och statsförvaltningens utformning. De är i allt väsentligt principer som följs av alla demokratiska rättsstater. Principerna handlar främst om formen för myndighetsutövningen. Dessa principer har förvisso varit mer stabila än myndighetsutövningens innehåll, som har varierat beroende på partipolitiska förhållanden i riksdag och regering. Likväl kan de bli föremål för såväl ideologiska som partipolitiska konflikter framöver.

Principerna, så som de uttrycks i den statliga värdegrunden, ska utgöra det stabila ramverket för all statlig verksamhet, oberoende av tidens skiftningar och prioriteringar. Förenklat handlar den statliga värdegrunden om att handla korrekt, snarare än populärt.

Den statliga värdegrunden anger ideal för statsförvaltningen. Utmaningen är att tillämpa dessa värden genom processer, rutiner och agerande i olika sammanhang. God kännedom om värdena är en förutsättning för att statsförvaltningen i sitt myndighetsutövande ska kunna tillämpa värdegrunden i största möjliga utsträckning.

Det är således bra att en obligatorisk utbildning inrättas som fokuserar på statens särpräglade uppgifter och tydliggör att de statsanställdas arbetsuppgifter i förlängningen tjänar ett mer vittgående uppdrag än de operativa mål som respektive myndighet har. Det kanske borde framhållas att detta uppdrag, så som det formuleras i den statliga värdegrunden, är överordnat målet att stärka medborgarnas tillit till staten. Tillit till staten eller till enskilda myndigheter kan variera över tid och kan skilja sig högst väsentligt åt mellan olika grupper i samhället. Den statliga värdegrunden uttrycker mer ovillkorliga principer, som till och med kan påverka vissa medborgares tillit negativt (t ex att staten ovillkorligen ska garantera

legalitet och fri åsiktsbildning) under kortare eller längre perioder. Kort uttryckt bör utbildningens mål tydliggöra relevansen av den statliga värdegrundens principer för alla statsanställda, snarare än att vägledas av en ambition att öka tilliten till staten som ett mål i sig.

Den föreslagna utbildningens omfattning är kort, cirka tio timmar, och kan troligen inte vara annat, givet att den ska ges till samtliga statsanställda under en relativt kort tidsrymd. Det kan också vara en klok kompromiss att göra den obligatoriska utbildningen kort. Målet att ge alla statsanställda en grundläggande orientering i den statliga värdegrunden är lovvärt, men man måste också beakta att det i nutidens högt differentierade och specialiserade statsförvaltning finns stora grupper av statsanställda som aldrig arbetar med egentlig myndighetsutövning eller har omfattande kontakter med allmänheten. Betänkandet föreslår därför högst rimligt att fortsättningsutbildning ska tillhandahållas av varje enskild myndighet, men utan att specificera dess omfattning eller inriktning.

Statsanställda som regelbundet ägnar sig myndighetsutövning och/eller har frekventa kontakter med allmänheten borde vara den främsta målgruppen för fortsättningsutbildningarna. Det är i sådana verksamheter där den statliga värdegrunden får en påtaglig vardaglig relevans för breda grupper av anställda. Det hade därför varit värdefullt med en fördjupad analys av hur fortsättningsutbildningarna ska hanteras. Gärna med en mer tydlig inriktning än att låta varje myndighet sköta denna efter eget gottfinnande.

I sammanhanget bör också betonas att denna typ av utbildning inte står i motsatsförhållande till interna utbildningar inom myndigheten. För universitetet kan det vara en fördel att kunna fördjupa värderingsfrågor om t ex forskningens frihet, forskningsetik och institutionell autonomi i en fortsättningsutbildning. Detta kan i sin tur ge en bättre förståelse för yrkesrollen rent generellt. Vidare är det viktigt att utbildningen, även om myndighetsspråket är svenska, också kan ges på engelska, då en växande andel av lärosätenas forskare har annat modersmål än svenska.

Örebro universitet vill dock framföra att utbildningens omfattning och utformning kan bli kontraproduktiv i förhållande till betänkandets syfte att stärka medborgarnas förtroende. Kostnaden för att genomföra utbildningen kommer som följd av antalet deltagare att bli hög. Resultatet kan bli en kostsam utbildningssatsning med offentliga medel som endast ger begränsad effekt. Detta riskerar då få en negativ effekt på medborgarnas förtroende för statliga myndigheter.